

Osman Çeviksoy 'un Romanında Anadolu'nun İzi: Başıma Dağlar Düştü

Accepted/Geliş: 13/08/2016
Received/Kabul: 03/09/2016

Gamze BULGAN*

Öz

Günümüz yazarlarından olan Osman Çeviksoy 'un toplumcu gerçekçi bir anlatım özelliği gösteren Başıma Dağlar Düştü adlı eseri hem edebî hem de sosyolojik bağlamda değerlendirmeye değer bir eserdir. Bu çalışmanın giriş kısmında eserde irdelenen kavramlar, toplumcu gerçekçi bakış açısı edebiyat-sosyoloji ilişkisi içinde tanıtılmıştır. Bu bölümde eser hakkında genel bilgiler de verilerek eserin hem edebiyat hem de sosyoloji açısından önemi vurgulanmıştır. İkinci kısımda ise eser, çeşitli yönleriyle tahlil edilmiştir. Roman tahlili yapılırken genel üç başlık (“Anlatıcı”, “İçerik”, “Anlatma Yöntemi ve Öğeleri”) altında diğer öğelere ait başlıklar da açıklanmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak da romanın edebiyat tarihimiz içerisindeki yeri vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osman Çeviksoy, edebiyat ve sosyoloji, toplumcu gerçekçilik, roman tahlili.

Indication of Anatolia in the Novel of Osman Çeviksoy: Başıma Dağlar Düştü

Abstract

The production “*Basıma Dağlar Düştü*” of Osman Çeviksoy our modern-day author, is an artefact having socialistic expression in terms of both literal and sociological context. In the introduction of this product, the concepts examined in the product are introduced by the relationship between socio-realistic viewpoint and literature sociology. In this chapter, it was emphasized the importance of work by giving general informations in terms of both literature and sociology. In the second chapter, the product was analyzed with its various aspects. While the novel was examining. The findings belonging other items were also tried to explain below three general titles (Narrator, Content, Explaining, Method and Element) As a result, it was emphasized the novel's position in our literature.

Keywords: Osman Çeviksoy, literature and sociology, socialist realism, the novel assay.

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, gamzebulgan1@gmail.com

“Bir roman uzun bir yol boyunca dolaşan bir aynadır.”

Henri Stendhal

Giriş

Osman Çeviksoy, Türk edebiyatına kazandırdığı romanları ile toplumun belli bir dönemine ait sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik yapısına ayna tutmuştur. Bu yönüyle yazar, edebiyatımızdaki toplum mühendisliği alanında önemli bir yere sahiptir. *Başıma Dağlar Düştü* (1994) adlı eser, edebiyat sosyolojisi açısından incelenmeye değer bir konuyu içerir. Genel olarak köyü konu alan romanlarında Anadolu'daki toplum, tarih ve siyaset olaylarını; köyün sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumunu köy, kasaba, kent ve ulus çerçevesinde işleyen Osman Çeviksoy, *Başıma Dağlar Düştü* adlı eserinde köy gerçeğini ve köylülerin serüvenlerini toprak sahipliği-halk-çıkarcı çatışması ilişkileri açısından ele alır. Bu ilişkiler iktisadi ve sosyolojik temellere dayanır. Osman Çeviksoy'un bu romanı, bir bakıma toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik tarihinin çeşitli tiplendirmeler ve olaylarla bir panorama gibi gerçek yaşam dinamiği üzerinden sanatsal bir biçimde şemalaştırılmasıdır. *Başıma Dağlar Düştü*, kırsal kesimin geleneksel yaşayışına, sosyal ilişkilerine, köy ve köylü gerçeğine, toprak kavgalalarına, kan davalarına tutulmuş bir aynadır.

Osman Çeviksoy'un romanlarının temelinde sosyolojik bir alt yapı vardır. Bu eserler, yazarın içinde yaşadığı, gerçeklerine aşina olduğu toplumun bir dönemine ayna tutmaktadır. Özellikle toplumun taşra kesiminde, köy ve köylü gerçeğinde varlık gösteren pek çok problemi kendine dert ettiği anlaşılan yazarın, sanatını da bu alanda bir araç olarak kullandığı görülmektedir. Bu yönüyle Osman Çeviksoy'u toplumcu -gerçekçi yazarlar arasında anmak doğru olacaktır. Yazarın toplumcu-gerçekçi yanını anlamak, ilişkili olduğu dönemin sosyal olgu ve olaylarını aydınlatan romanlarını bilhassa sosyolojik açıdan incelemekle mümkündür. Bu bağlamda denilebilir ki genelde sanat, özelde edebiyat, daha özelde de roman sanatı, kişisel ve toplumsal olay ve olguları yansıtmada, sosyolojik vakaları işleyerek toplumun özellikle aksayan yönlerini gün yüzüne çıkarmada vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Temel kaynağı birey ve toplum gerçeği olan edebiyat, “çağların kendine has yönlerini kaydetmek, örf ve adetlerin en canlı ve tesirli ifadelerini saklamak bakımından özel bir değere

sahiptir”(Alver, 2004: 93). Edebiyat sosyolojisinde yazarın, toplumsal katılımı söz konusudur. Yazar, kendi eserinde bireysel veya toplumsal düşüncelere, taleplere, sosyal hayatı etkileyen temel problemlere ayna tutar. Edebiyat-sosyoloji ilişkisinde kurmaca bir metin olarak ele alınan “roman” türü, işlevsel bir role sahiptir. Yazar, eserini meydana getirirken seçtiği karakterleri her ne kadar hayal dünyasında yaratsa da, aslında gerçek yaşamda tanık olduğu, gözlemlediği, eksiklik ve olumsuzlukları yarattığı karakterler üzerinde işleme ve aktarma çabasıdır.” Ele aldığımız romanda edebiyat-sosyoloji ilişkisi kapsamında dikkat çekici, belge, bulgu ve verileri barındırması bakımından önemli kurmaca metinlerdir. Bu metinler, yazarın hayatı, sanat anlayışı, ilgi alanı, keskin gözlem gücü ve tecrübesinin ürünüdür. Çeviksoy'un ele aldığımız romanı da Anadolu'da yaşanan köy ve köylü gerçeğini keskin bir gözlem gücü ile gözler önüne sermiştir. Bu tür romanlar “...ele aldıkları çevrelerin sosyal yaşayışının tarihi olarak da kabul edilebilir”(Kaplan, 1997:212). İşledikleri dönemin siyasi, sosyal ve toplumsal meseleleri bakımından yakın tarihimizde yaşanan bazı olayları halkın bakış açısından yansıtır. Bu yönüyle eser, tarihsel bir kimlik ve sosyolojik bir belge niteliği taşır. Osman Çeviksoy, memleketin belli dönemlerine ait temel gerçeklerine ilgi duyan ve bunları tarihsel gerçekler çerçevesinde kaleme alan realist bir romancıdır. Osman Çeviksoy'un, toplumun kırsal kesimine ilgi duymasının sebebi, memleket sevgisiyle, Anadolu insanının tarihsel ve toplumsal gerçekleriyle doğrudan ilişkilidir. Köy ve köylüyü eserlerine yansıtan yazar, yazdıklarıyla bir anlamda toplumsal değişim ve dönüşümün seyir ve seviyesini öğrenme imkânı da sunmuş olmaktadır.

Osman Çeviksoy, *Başına Dağlar Düştü* romanında Anadolu'nun bir köyünde yaşananları genel olarak romanın öncül şahıs kadrosu üzerinden, belirgin olarak da Karabey'in gözleminden ve ağzından aktarır. Seçilen köy, Anadolu köy ve köylüleri için temsili roldedir. Köyün insanları arasındaki bazı ilişkiler çıkara dayalıdır. Hedefe ulaşmak için her yolu deneyebilirler. Toprak zengini olmanın yolu, kötülük yapmaktan ve kan akıtmaktan geçiyorsa bu da meşrudur. Yazar köylüde yerleşmiş ahlakî olmayan bu anlayışa da dikkat çeker. Kötü ve çıkar güden insanların yanında onlara karşı gelen ve aradaki husumeti bitirmeye çalışan iyi özelliklerle donatılmış karakterler de vardır. Eserin yapısına derinlemesine bakıldığında toplum,

kültürel alışkanlıklar, kan davaları, toprak kavgaları ile birlikte köylünün yaşam biçimine ayna tutulduğu; genel manzaranın gerçekçi ve çarpıcı yönleriyle yansıtıldığı görülür. Durumu yansıtmada en etkin rol, mekân unsurundan ziyade şahıs kadrosundadır. Karabey, Kuyucu Mestan ve Seyitali Çavuş bu rolün merkezindedir. Anadolu'da yaşanan kan davası olayları merkez alınarak Karabey ve onun etrafındaki insanlar üzerinden anlatılmıştır.

Çalışmamızın genel çerçevesi hakkında bilgi verdikten sonra eseri tahlile geçmek yerinde olacaktır.

Anlatıcı

a. Anlatıcı Tipi: *Başıma Dağlar Düştü*, özne anlatıcı tipine bağlı olarak yazılmıştır. “Buna kahraman anlatıcı, tanık anlatıcı, birinci kişi anlatıcı, ben anlatıcı, benzer anlatıcı, first person, homodiegetic da denir”(Çetin, 2009:110). Olayları öncesinde ve sonrasında da tüm ayrıntıları ile bilen bu tipteki anlatıcı, hem olayın yapıcısı hem de aktarıcısıdır. Romanda bu kişi Karabey'dir. Karabey başından geçenleri, iç dünyasında olup biteni, etrafında yaşananları kendi düşünce ve yorumuyla aktarır. Olay örgüsünün merkezinde kendisi vardır. Ve olaylar onun üzerinden anlatılır.

b. Aktarma Yöntemi: Romanda aktarma yöntemlerinden gösterme yöntemi “mimesis” kullanılmıştır. Gösterme yöntemi daha çok modern romanlarda geçerli olan bir yöntemdir. Gösterme yönteminde yazar olabildiğince konuya müdahil olmamaya ve kendisini arka planda tutmaya çalışır. Okuyucunun dikkati metin üzerinde yoğunlaşır. Bu yöntemde gerçekçilik ön plandadır. “Yazar kimi zaman yansıtıcı bilinç kullanır”(Çetin, 2009:116). Yazar, gözlemci anlatıcı olarak varlığını sürdürür.

İçerik

a. Konu: Romanın ana konusu, aralarında kan davası olan iki ailenin yaşadıklarıdır. Kara Hasanlar ve Balcılar adıyla anılan aileler arasında toprak kavgasından doğan kan davasının getirdiği olumsuzluklar anlatılır. Eserin başkahramanı olan Karabey ve ailesi bir tarla meselesi nedeniyle köyün başka bir ailesi olan Balcılar ile kan davalıdır. Aralarındaki tarla sorunu nedeniyle mahkemelik olurlar. Mahkeme tarlayı Karabey'in ailesine verir. Bunun üzerine Balcılar Karabey'in amcasını öldürür. Kara Hasanlar ise

davayı sürdürmemişlerdir. Karabey'in ailesi kan davası gütmemiş ve Balcılar ile hiç konuşmamışlardır. Fakat Balcılar kan davası güder ve daima Kara Hasanlar'dan intikam almak için fırsat kollarlar. Yazar, romanında toprak kavgasından doğan kan davasının peşinden gelen olayları anlatmıştır.

b. İzlek: Romanın izleğini bulmak için metni oluşturan birimler arasındaki ortak duygu ve düşünceler üzerinde durmak gerekir. Ele aldığımız metinde sosyal hayat kesitleri üzerinden insan manzaraları ve insan ilişkileri anlatılır. Bu ilişkilerde zıtlıklar üzerine kuruludur. *Başına Dağlar Düştü* romanının izleği, “dağları uçsuz bucaksız sanmıştı. Sahipsiz bir kale, emin bir sığınak sanmıştı. Değildi. Yanılmıştı.” cümlesiyle belirlenebilir.

c. Zaman: Zaman, bütün varlık eylemlerini içine alan bir kavramdır. Hem gerçek, hem de kurmaca dünyada içinde bulunulan sosyal çevre, yaşanan geçmiş, yaşanılması planlanan gelecek zaman içinde yansır. Anlatma esasına bağlı edebi metinlerde okuyucunun karşısına üç ayrı zaman çıkar: Anlatılan olayların yaşandığı zaman, anlatma zamanı ve yazıya geçirilme zamanı. Olayların gerçekleştiği zaman kendine ait bir zamanı gerektirir yani kurmaca zamandır. Anlatıcı, olayların zamanına şahit değilse, vaka zamanının yanında anlatma zamanından söz edilir; yine bu zaman da kurmacadır. Yazma zamanı, ölçülebilen, gerçek bir zamanı ifade ederken; okuma zamanı da, metnin okurla karşılaştığı farklı süreleri işaret eder. Zamanı ele alırken bahsedeceğimiz bir diğer unsur da kronolojik zamandır. Metinde zamanın akışı kronolojik olabilir. Zamanda geriye dönüşler veya ileriye atlayışlar da olabilir. Olay zamanı ile anlatma zamanı arasındaki mesafe de anlatıcının algısını etkiler. Anlatıcı, geçmişte yaşanmış olayları anlatabileceği gibi, halen içinde yaşadığı bir zamanı da aktarabilir. Bazı romanlarda geriye dönüşler uzarken, bazı romanlarda geleceğe doğru da zaman uzayabilir. Bir romanda zamanla ilgili olarak söz konusu başka bir konu da olay şahıslarının yaşadıkları zaman dilimlerini idrak şekilleridir. “İç zaman” diyebileceğimiz bu zamanın algılanışında nesnel veya öznel tavırlar takınabilir. Mevsimler, bir günün bölümleri, bir olay anını olduğu gibi yansıtabileceği gibi, insan duygularıyla yeni bir anlam kazanabilir. Şahısların olayları ruh durumlarına göre zamanı algılamalarını “psikolojik zaman”, evreni algılamaları yani gerçek zamana da “sosyal zaman” diye nitelendirebiliriz.

Ele almış olduğumuz metinde, belirli bir zamandan söz etmek zordur. Anlatıcı zaman zaman geriye dönüşlerle kişilerin geçmişlerini anlatır. Zamanı ifade eden unsurlar ortalama bir zamana işaret eder. *Başıma Dağlar Düştü* romanında nesnel zaman tam olarak belirtilmemiş olsa da romanın kaleme alındığı 1994 yılını ya da daha öncesindeki bir zamanı işaret eder. Olay zamanı da tam olarak belirtilmemiştir. Romanın içinde geçen olaylar için herhangi bir sınırlama yapılmamasına rağmen, tahmini olarak birkaç yıllık bir süreyi işaret eder. Romanın bazı bölümlerinde olay zamanı türlerinden; aktarma yöntemi, kimi bölümlerinde ise genişletme türü görülmektedir. Aktarma, anlatımın nesnel zamanına bağlı kalarak anlatmaktır. Genişletme ise kurgu devam ederken hatırlatmalar veya çağrışımlar yoluyla ileriye sarışlar veya geriye dönüşlerle zamanı zenginleştirmektir. Roman; anlatma zamanı türlerinden anında aktarma türüne bağlı kalınarak aktarılmıştır. Yani “olaylar, okuyucunun gözü önünde oluyormuş gibi cereyan ederken hemen kaydedilmektedir”(Çetin, 2009:131). Romanın anlatma zamanı 1994 yılıdır. Fakat bu zaman süreci, romanın nesnel zamanı ile bütünleştirilemez.

d. Mekân: Bir romanın olaydan, zamandan veya mekândan bağımsız olması, bu kayıtların dışına çıkması pek mümkün değildir. Bazı romanlar masalsi bir yapı içinde mekândan bağımsız gibi görünseler bile en azından belirsiz bir mekâna sahiptirler. Bir roman mekânının çeşitli işlevleri vardır. Mekân, olayların dekorudur. Ama genel olarak mekân, olayların bulunduğu yer, şahısların içinde buldukları çevreyi algılayış biçimlerini, ruhsal ekonomik durumlarını, karakterlerini açıklama yolunda imkânlar sunabilir. Şahısların tanıtılma yollarından birini de yine mekân unsuru üstlenir. Mekân, olayların temel ögesi olur ve şahsın çevresini, algılayış şekillerini, o çevredeki ruh durumunu hatta karakterlerini etkiler. Mekân, olayların bir ögesi olarak, aksiyonun oluşmasına veya şekil almasına da etki eder. Bazı mekânlar şahısları engelleyen veya onlara yardım eden bir görev üstlenebilir. Mesela bir köprü, şahsın hedef objeye ulaşmasını sağlarken; bir nehir engelleyebilir. Mekânın sembolik bir işlevi de vardır. Kimi kez mekânın özne kadar yönlendirici, yol gösterici özelliğinin ön plana çıktığı da olur. Roman tüm özellikleriyle şu ya da bu şekilde hayatı taklit etme iddiasındadır. Roman “cadde üzerinde gezdirilen ayna” olmak istediği sürece, mekân, romanda bütün ağırlığını hissettirecektir. Yaratma kuramları

çerçevesinde değerlendirilen kurmaca metinlerde de mekân, önemini kaybetmiş değildir. Ancak kurmaca yapısı, gerçekçi eserlere göre daha belirgindir. Fakat “ister gerçek, ister hayali olsun, mekân, aksiyona veya zamanın akışına bağlı olarak, kahramanlarla sıkı sıkıya bağlı ve kaynaşmış durumdadır” (Bourneur, 1989:91). Romanlarda mekân türlerini belirten açık, kapalı, geniş gibi adlandırmalar kullanılır. Açık mekân, olayların yaşandığı diğer mekânları kapsayıcı özelliğe sahiptir. Kapalı mekânlar, bazı şahısların içinde yaşadıkları diğer şahısların girmedikleri mekânlardır. Romanlarda olayların meydana geldiği, şahısların içinde yaşadıkları bir yer vardır. Gerçekte var olan yer isimleri kullanılabileceği gibi kurgusal isimler de kullanılabilir. Yani bir eserin mekânı hem gerçek, hem kurmaca olabilir. Romanda yapılan mekân tasvirlerinin anlatıcının bakış açısına bağlı olduğu bir gerçektir. Tasvirin niteliği hem bakış, hem de teknik bir meseledir. Tasviri yapılacak objenin, hangi özelliklerinin gösterileceği, bu özelliklerin hangi etkiyi doğuracağı, bu bakış açısına bağlıdır. Tasvir, insanın ve olayın mekânla ilişkisinin boyutlarını göstermesinin yanında, vakanın ritmine de tesir eder. Aksiyonu durduracak tasvirler olabileceği gibi, aksiyona anlam yükleyen, hız veren tasvirler de olabilir.

Başına Dağlar Düştü romanı, gerçekçi bir romandır. Romanda olay örgüsünün gerçekleştiği dünya, içinde yaşadığımız somut dünyadır. Metinde kullanılan mekânlar kişilerin birlikte olduğu yerlerden ibarettir. Romanda ki açık mekânlardan biri olan köyün ismi geçmez. Olaylar bir köyde geçer fakat köyün adı roman boyunca geçmez. Başlıca mekânlar Karabey'in ailesinin evi, Seyitali Çavuş'un evi, kan davasına konu olan tarlalar, Kuyucu Mestan'ın mesken ettiği dağlar, Kuyucu Mestan'ın evi ve adı geçmeyen köydür. Romanda evlerin uzun uzadıya tasvirleri yer almaz. Konu olan evler, kişilerin halet-i ruhiyesini yansıtmada bir araç olarak kullanılmıştır. Kuyucu Mestan ile Karabey'in diyaloglarına şahit olan dağlar, uçsuz, bucaksız olarak tasvir edilmiştir. Sonu başı belli olmayan dağlar, aynı zamanda ürkütücü ve tekin olmayan bir yer olarak da tasvir edilmiştir.

e. Şahıs Kadrosu: Anlatıma dayalı metinlerde sisteminde kişi, önemli bir unsurdur. Metindeki kişiler zıtlıklar kullanılarak anlatılır. Bu zıtlıklar kişilerin karakter özelliklerinden kaynaklanır. Klasik romanda genelde merkezi kişiyi kahramanlaştırma eğilimi vardır. Merkezi kişiye güvenilir, ondan çok şey beklenir. Zira vakayı canlandırmak için onlar vazgeçilmez

öğelerdir. Ancak kişinin vaka açısından bir değer ifade etmesi, vakaya dayalı geleneksel anlatıda dikkat çekicidir. Kişi, vakanın canlandırılması okuyucunun anlatı dünyasına çekilmesi bakımından değeri ve önemi tartışılmaz bir öğedir. Kişinin konumu, romanın gelişme dönemlerinin bir ürünüdür. Bir başka deyişle kişinin konumu zaman içinde gelişir ve yeni boyutlar kazanır. Kişi, sadece vakayı canlandırmak ve olayları sürüklemek için devreye sokulmuş bir öğe değildir. O, yenilenmiş kimliği ile sadece bir roman kahramanı olarak görülmez, aynı zamanda yazarın romandaki temsilcisi, sözcüsüdür; hatta yazarın yerine göre bakış açısından yararlandığı biridir. Kısaca roman kahramanı, hem serüveni sürükleyen, vakayı canlandıran hem de olayları anlatan, sunan bir öğedir. Kişiler genel olarak “merkezi kişi”, “tip”, “karakter” ve “yardımcı kişiler” olmak üzere dört kısma ayrılır.

Karabey: Romanın merkez kişisi olan Karabey, yaşı ve fiziki özellikleri açık bir şekilde belirtilmemiş olsa da genç ve yiğit bir delikanlı olarak tasvir edilmektedir. Karabey, Anadolu da çiftçilik ile uğraşan bir ailenin en küçük çocuğudur. İki ağabeyi köyden şehre göç edince tarlaların, ailenin tüm yükü onun üzerine kalmıştır. Hem ailesini geçindirmeye, onların gönlünü hoş tutmaya çalışmış hem de süregelen kan davası ile ilgilenmek zorunda kalmıştır. İyi yürekli ve çalışkan biridir. Ailesinin ve hayatın ona yüklediği sorumluluklar karşısında her ne kadar ezilse de güçlü görünmeye gayret ederek ailesine destek olmaktadır. Bir yandan hayat mücadelesi öte yandan kan davası arasında sıkışmıştır. Tüm bunlar yanında bir de aklından, kalbinden çıkaramadığı ve bir an önce evlenmek istediği Şerife vardır.

Kara Bekir: Karabey'in babasıdır. Yaşını almış, evini idare etmeye çalışan bir baba figürüdür. Kır sakallı, esmer, zayıf fakat diri bir ihtiyar olarak tasvir edilmiştir. Hayat mücadelesinden dolayı müşfik bir baba profili çizememiştir.

Güllü Kadın: Karabey'in annesidir. Çile çeken bir Anadolu kadınıdır. Ev ahalisi arasındaki iletişimi sağlayan, denge kurmaya çalışan, çalışkan, vefalı, müşfik bir kadındır.

Yenge: Romanda adı geçmez. Karabey'in ağabeyinin eşidir. Almanya'ya çalışmaya giden eşinin yolunu gözlerken bir yandan da çocuklarını büyütür.

Seyitali Çavuş: Kara Bekir'in askerlik arkadaşıdır. İyi ve mert bir dosttur. Romandaki kilit isimlerden olan Seyitali Çavuş, ailesine ve dostlarına düşkün biridir. Karabey'in Balcılar ailesinden birilerini vurması üzerine sığındığı kişidir. Karabey'in sığınağı, dert ortağı, akıl hocası olmuştur. Aynı zamanda Karabey ile ailesinin iletişimini sağlamaktadır.

Şerife: Karabey'in sevdiği kızdır. Zarif bir genç kız olarak bahsi geçer.

Balcılar: Düşman ailedir. Kan davası gütmekte olan ailenin ismidir. Tek dertleri kan davası değil aslında toprak sahibi olmaktır. Amaçları Kara Hasanlardan intikam almak ve toprakların sahibi olmaktır.

Dursun: Seyitali Çavuş'un büyük oğludur.

Murat: Seyitali Çavuş'un küçük oğludur.

Kuyucu Mestan: Dağlarda yaşayan bir eşkıyadır. Kendi hikâyesinin başında masumdur. Fakat yaşadıkları karşısında zalim birine dönüşüp dağlara çıkarak eşkıya olur. Yolları Karabey ile kesişince olayların akışı değişir. Karabey'i ve romanın akışını değiştiren kişilerden biridir.

Munise: Seyitali Çavuş'un torunudur. Karabey, Seyitali Çavuş'un evinde kaldığı sürece onun arkadaşlık eder.

Anlatma Yöntemi ve Öğeleri

a. Özet: Romanın kahramanı Karabey, askerlik görevini tamamlayarak köyüne dönen, gözü kara, çalışkan ve duyarlı bir delikanlıdır. Aynı köyde yaşadıkları Kara Hasanlar adıyla anılan Karabey'in ailesi, bir tarla meselesi nedeniyle köyün başka bir ailesi olan Balcılar ile kan davalıdır. Bu iki aile, aralarındaki tarla sorunu nedeniyle mahkemelik olmuşlar ve mahkeme tarlayı Karabey'in ailesine vermiştir. Bunun üzerine Balcılar Karabey'in amcasını öldürürler, ancak Kara Hasanlar davayı sürdürmezler. Karabey'in ailesi husumet bitsin yeni kanlar akmasın diye kan davası gütmeyiz. Fakat Balcılar davayı sürdürmek niyetiyle daima fırsat kollamaktadır.

Karabey'in iki ağabeyi vardır. Ağabeylerinden biri ailesi ile birlikte şehirde yaşamaktadır. Diğer ağabeyi ise, çocuklarını ve eşini köyde bırakarak Almanya'ya çalışmaya gider. Ailenin sorumluluğu, tarla işleri ve kan davası sorunu Karabey'in üzerine kalır. Tüm bu sorunlar arasında bir de Karabey'in Şerife adında bir sevdiği vardır. Karabey, tarla işleri, ailesinin sorumluluğu,

sevdiği kızın düşüncesi ve kan davası sorunu ile günlerini geçirmektedir. Bir gün tarladaki işlerini erken bitiren Karabey, evine döner ve evin fertlerinde bir tuhafılık olduğunu görür. Annesinin odasına giden Karabey, annesini kolu sargılı olarak yatarken görür. Annesi, babasının sinirli bir anında kürekle vurduğunu ve kolunun bu yüzden kırıldığını söyler. Babasına çok sinirlenir fakat saygısızlık yapmamak düşüncesi ile babasına bir şey diyemez. Daha sonra kahveye giden Karabey evine hışımla geri döner. Kahvedekiler annesinin kolunu Balcılar ailesinden birinin kırdığını söylemiştir. Ağabeyinin beylik tabancasını alır ve Balcıların tarlasına gider. Öfkesine yenik düşerek kendisini kaybeden Karabey, o sırada tarlada yemek yemekte olan altı kişiyi vurur. Daha sonra Karabey, evdeki herkesi traktöre bindirir ve şehre doğru yol alır. Şehre vardıklarında traktörden iner ve babasına bırakır. Babası işlediği suçtan dolayı teslim olmasını ister fakat Karabey dağlara çıkacaktır. Günlerce dağlarda ve ormanda aç ve yarı baygın dolaşır. Yaptığından dolayı büyük pişmanlık duymaktadır. Babasını, annesini ve sevdiği kızı düşünmektedir. Yaptıklarının bir rüya olmasını ister. Ormanda gezinirken bir adam görür. Gördüğü kişi eşkiya Kuyucu Mestan'dır. Kuyucu, yıllardır dağlarda yaşamaktadır. Kendi başına tek kişilik bir çete olan Kuyucu, hırsızlık, gasp, tecavüz gibi birçok suçtan aranmaktadır. Karabey, oradan gizlice uzaklaşır ve küçük bir dağ köyüne gelir. Bu dağ köyünde babasının askerlik arkadaşı yaşamaktadır. Karabey, babasının askerlik arkadaşı olan Seyitali Çavuş'un evine gider ve çok iyi karşılanır. Ara sıra şehre giden Seyitali Çavuş, ailesinden haberler getirir. Karabey, kimseye görünmemek için her gün sabahın erken saatlerinde dağa çıkmakta, akşam karanlıkta eve dönmektedir. Günlerini dağla ve ev arasında geçiren Karabey'i bir gün Almanya'da yaşayan ağabeyi ziyarete gelir. Karabey'e yeni bir hükümetin kurulmak üzere olduğunu ve bu hükümetin de genel af çıkarmayı planladığını söyler. Karabey, ağabeyinin söyledikleri karşısında biraz rahatlar. Seyitali Çavuş ve tüm ailesi Karabey'le yakından ilgilenmektedir. Karabey, Seyitali Çavuş'un karısı, oğulları Murat ve Dursun, torunu Munise ile vakit geçirmektedir. Tüm bu ilgiye rağmen Şerife hiç aklından çıkmaz. Karabey günlerini bu şekilde geçirirken her yerde Karabey'in Kuyucu Mestan'dan daha beter bir eşkiya olduğu söylemleri yayılmıştır. Karabey, bir gün evde otururken Seyitali Çavuş'un torunu Munise bir not getirir. Kâğıtta kim olduğu belli olmayan birisinin kendisiyle

görüşmek istediği yazmaktadır. Seyitali Çavuş'un eşi Karabey'i gitmemesi konusunda uyarır.

Fakat notu kimin gönderdiğini merak eden Karabey tedbir olarak kadın kıyafetleri giyer ve yüzünü peçe ile kapatarak buluşma yerine gider. Buluşma yerine gittiğinde karşısında Kuyucu Mestan'ı görür. Kuyucu Mestan, Karabey'e ortaklık teklif eder. Karabey bu teklif karşısında çok şaşırır. Kuyucu, kendisinin artık yaşlandığını ve yerine birisini yetiştirmek istediğini, eğer teklifini kabul etmezse ailesine zarar vereceğini söyler. Cevabını ertesi gün vermesi gerektiğini söyleyerek gider. Karabey, eve geri döner ve olanları Seyitali Çavuş'a anlatır. Karabey, Kuyucu'nun kendisini vurmak gibi bir niyetinin olmadığını düşünür, üstelik teklifi kabul etmekten başka çaresi de yoktur. Ertesi gün kafasındaki sorularla birlikte buluşma yerine gider, Kuyucu kendisini beklemektedir. Beraber Kuyucu'nun saklandığı yere giderler. Burası tıpkı bir ev gibidir. Kuyucu, Karabey'e hayatını, nasıl eşkiya olduğunu ve tecrübelerini anlatır. Kuyucu ile tüm günü geçiren Karabey köye geri döner. Ertesi gün erkenden kalkar ve Seyitali Çavuş ve ailesi ile vedalaşır. Yol boyunca geçmişini, ailesini, yaptıklarını ve Şerife'yi düşünür. Kuyucu ile buluşacakları yere geldiğinde bir adam görür. Bu adam oğullarını ve kızlarını öldürdüğü Balcılar'dan Mustafa'dır. Tam silahına el atıp kendisini korumaya yeltenecekken arkadan iki el silah sesi duyulur ve Karabey yere yığılır. Karabey'e ateş eden Kuyucu Mestan'dır. Balcılar, Kuyucu Mestan'ı, Karabey'i gözlerinin önünde öldürmesi için para karşılığı tutmuş ve Kuyucu da böyle bir tuzak hazırlamıştır. Karabey, arkasında ailesini, Şerife'yi ve haya llerini bırakarak hayata gözlerini kapatır.

b. Olay bütünlüğü: Romanda hâl değişimi kalıbı görülür. Romanın başında Karabey, sakin, kendi halinde, evine bağlı, kaçış düşüncesi olmayan biriyken romanın akışı içerisinde başına gelenlerden dolayı sürekli kaçış çabası içinde olan biri haline gelmiştir. Olaylar organik bir bütünlük içerisinde gelişmektedir.

c. Gerilim unsurları: Romanda çatışma unsuru iç çatışma şeklinde kendini göstermektedir. İç çatışma, Karabey'in ailesini kan davasından korumak için alması gereken önlemler ile kendi canını korumak ve sevdiği kıza kavuşmak arasında yaşadığı ikilemleri anlatır.

d. Düğümler: Romanda ana ve ara düğümler olmak üzere iki düğüm vardır. Ana düğüm, Karabey'in annesinin kolunun Balcılar tarafından

kırılması üzerine Karabey'in Balcılar ailesinin çocuklarını ve torunlarını öldürmesi ve üzerine gelişen olaylardır. Ana düğümleri belirleyen ara düğümler ise şunlardır: Karabey'in Seyitali Çavuşa gitmesi, Kuyucu Mestan ile yolunun kesişmesi, gitmek ve kalmak arasında yaşadığı ikilemler.

e. Son: Romanın sonu trajik bir son ile bitmiştir. Kuyucu Mestan ve Balcılar'ın Karabey'e hazırladığı plan sonucu Karabey hazin bir şekilde öldürülür. Karabey, yaşama isteğini, sevdiği kızı, ailesini arkasında bırakıp beklenmedik bir şekilde öldürülmüştür.

f. Bölümlendirme: Roman tek bölümden oluşmaktadır. Fakat romanın içinden alınan cümlelerle otuz iki küçük bölüme ayrılmıştır. Ve bu bölümler romanın içinden seçilmiş cümlelerle adlandırılmıştır. “Hiç değilse üç gün küs dursa, söylemese, hiç surat etmese.. Bilmez ki.. Yapamaz ki...”, “İstanbul'da otomatik silahlı, maskeli üç terörist tarafından gerçekleştirilen banka soygununda...”, “ Ve daha ne kadar acımız, öcümüz varsa hepsini aldım...”, “Ağabeyin adam ayarlar, dövdürtmez seni, gel...”, “Her ezanda duyduğu o ince, derin huzuru ilk kez duyamadı.”, “Beynindeki çürümüşlük işe yaramazlık yüreğini de kaplamıştı...”, “Gideceği tek yön belliydi, yürüdü korkularıyla...”, “Sonra her şeyin ıslak bir pembelikte içten, sessiz tükenişi...”, “Yıllardır hakkında vur emri vardı, yine de yaşıyordu Kuyucu”, “Karabey'in inanmaktan başka çaresi yoktu. İnandı, rahatladı...”, “Dağlar hayvanlara göreydi. İnsanoğlu evde gerek...”, “Sesiyle, yürüyüşüyle sıcak, ürkek ilgisiyle dünyanın en güzel kızı.. Şerife...”, “İşinizi bırakın her gün biriniz benim başımı bekleyin, diyemezdi ki...”, “Ordu sessiz bekliyordu. Öldürülen mensuplarının acısını sineye çekerek, sessiz sabırlı...”, “Uğruna cinayet işlenen hangi toprak huzur içinde ekilip biçilebilmiştir...”, “Teslim olmak, bir an önce dört duvar arasına kilitlenmek istemiyordu...”, “ Her şey baştaki hükümetin düşmesine bağlı. Çok sürmeden düşeceği de belli..”, “Resmi dairelerde, okullarda, şehir caddelerinde güvenliği sağlamak askere düşmüştü...”, “Yol kesiyormuşsun. Adam soyuyormuşsun. Çobanları tehdit edip...”, “Kötü niyetle gelmiş biriye kendisi düşünsündü. Bozulursa kafası, çeker vururdu...”, “Yılların efsanesi bir kurşunla tam kalbine gönderilecek bir kurşunla...”, “Allah'a el açmaya yüzüm yok, diye düşünüyordu.”, “Ağlamak kaderdir sana, ağla Güllü kadın, ağla... Sana ne denir ki...”, “Zaten harcanmış bir adamı bir de Kuyucu harcayacakmış, varsın harcasındı...”, “Belki de tanındığı kadar kötü, şirret, ahlaksız, haydut değildi

bu adam...”, “Biliyor musun, dedi Kuyucu vurduğun beş kişiden, niçin sadece birisi öldü...”, “Beni vurmak isterlerken bacılarını vurdular. Belki de kasıtlı vurdular, bilemem...”, “İyi bir eşkıya, hatta eşkıyalığı bir tarafa bırakalım, iyi bir kaçak, bu anlattıklarımı bundan sonra anlatacaklarımı bilmeli...”, “Bugün iyice anlamıştı ki, Kuyucu'nun der di, yalnızlık, yaşlılık filan değildi...”, “Bu oyunu sen ona oynamazsan bir gün mutlaka o sana oynayacaktır.”, “Beş vakit, huzurda el bağlamaya başlamış olsaydı...”, “Kendi kanıyla boyanmış ellerine bakarken, kendi kanlarıyla boyanmış başka eller hatırladı...” adlı alt başlıklardan oluşur.

g. Romandaki Dil ve Üslup Özellikleri: Üslûp; “belli bir görüş, duyuş ve birikime sahip olan sanatçının hayatı boyunca edindiği tecrübe ve tavırlarla seçtiği konuyu, biçim ve içeriğin belirlediği vasıta ve yöntemler kullanarak kendisine has bir biçimde ördüğü kelimelerle anlatmasından doğan bir edebî değer unsuru ve ölçüsüdür”(Çoban, 2004:16). Osman Çeviksoy, dili kullanırken uzun cümleler kurmaktan kaçınır. Bunun yerine açık, anlaşılır ve kısa cümleler kurar. Psikolojik tahlillere de yer verilen romanın başkahramanı olan Karabey'in psikolojisini derinlikli bir şekilde anlatmaktadır. Böylece, yalnız olayın anlatımı ile sınırlı kalınmaz, kişilerin iç dünyalarında olan devinimleri de gözler önüne serilir. Kişilerin iç dünyalarını tasvir ederken de dilin olanaklarından yararlanılarak; olabildiğince sade ve anlaşılır bir şekilde anlatılır. Bazen “sen” diliyle yazmıştır. Bu durum, romanın kahramanına farklı bir gözle bakılmasını, olayların daha iyi değerlendirilmesinde etkili olur. Dili kullanmaktaki yetkinliğini deyim ve atasözlerini yerinde kullanarak da göstermektedir.

Sonuç Yerine

Osman Çeviksoy, ele aldığımız romanında, Anadolu'da yıllardır süregelen toprak kavgasından doğan kan davasını konu edinmiştir. Anlattığı dönemdeki insanların içinde bulunduğu sosyal durumları, psikolojik halleri, kendi içlerinde yaşadıkları gel-gitleri gözler önüne sermiştir. Yazar, kendi yaşamında şahit olduğu Anadolu gerçeğini kurmaca dünyanın gerçekliği ile birleştirerek anlatmaktadır. Romanın asıl konusu kan davasının yok ettiği hayatlar ve psikolojilerde meydana getirmiş olduğu tahribattır. Yazar mesajını ortaya koyarken, sıradan okuyucunun anlayacağı, sade bir dil kullanmaya özen gösterir.

Başıma Dağlar Düştü, gerçekçi bir romandır. Romanda özne anlatıcı kullanılmış, olaylar kahramanın gözünden anlatılmıştır. Bunun yanı sıra, tanrısal konumlu anlatım türü de tercih edilmiştir. Çeviksoy'a göre bir yazar, yaşadığı topluma ayna tutmalı, kendi insanının dertlerini, yaşayışını, değer yargılarını, sosyal sorunlarını ele almalıdır. Osman Çeviksoy, Türk insanını çok iyi tanıyan, onun ruh dünyasının derinliklerine ustalıkla inebilen, ruh dünyasındaki devinimleri hesap eden, olaylar karşısındaki tepkilerini hesap edebilen bir yazardır. Yazarın kendisine kahraman olarak Anadolu insanını seçmesinin sebebi kendisinin de Anadolu insanı olmasıdır. Seçtiği mekânlar, ele aldığı konular, hikâye kahramanı olarak seçtiği kişilerin kendi hayat çizgisi ile ilintilidir. Köy, gurbet, orta gelir seviyesinden insanlar romanına konu olmuştur. Zaman ve mekân öğelerini başarılı bir şekilde kullanan yazar, kişilerin iç dünyaları, ruh halleri ile seçtiği mekânları ustalıkla özdeşleştirir.

Romanda, sosyo-psikolojik hayatında çıkmaza düşen insanların, özellikle de trajik yanı olan bir hayat yaşayan insanların konu olarak seçilmesi, ister istemez romanda anlatılan zaman ile gerçek dünya arasındaki ilişkiyi karşımıza çıkarır. Ele aldığımız roman, okuyucuyu bir kaosun içine çeker. Karmaşıklığın içinde yer alacak basitlik, her zaman korkutucu bir problem olmuştur. Romanın bir metin olarak anlatım tekniklerinde, iç monolog, leitmotiv ve montaj gibi anlatım tekniklerinde kaosun derinlikli örneklerine rastlarız. Yabancılaşmanın getirdiği iç ve dış buhranlar, hem toplumsal, hem de psikolojik roman türüne malzeme değeri olarak girmiştir. Bu durum, anlatıcı ve bir eserin sonuç bölümü olarak da romancının, yazarın bilincini, ama “yaralı” bilincini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak *Başıma Dağlar Düştü* romanı, Anadolu da köy hayatından bir kesit sunan, Anadolu halkının yaşadığı toprak sorununun getirdiği kan davalarını, yaşanan sorunların insanlar üzerinde yarattığı psikolojik durumları, toprak kavgası yüzünden yok olup giden hayatları gözler önüne sermiştir. Osman Çeviksoy, bizlere bir trajedinin romanını tüm gerçekliği ile anlatmıştır.

Kaynakça

- BOURNEUR, Q. R. (1989). *Roman Dünyası ve İncelemesi*. Çeviren: Hüseyin Gümüş, Ankara:Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ÇETİN, N. (2009). *Roman Çözümleme Yöntemi*, Ankara: Öncü Kitap.
- ÇEVİKSOY, O. (2011). *Başıma Dağlar Düştü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇOBAN, A. (2004). *Edebiyatta Üslup Üzerine (Sözün Tadını Dilde Duymak)*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KAPLAN, R. (1997). *Türk Romanında Köy*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KÖKSAL, A. (2004). *Köksal, Edebiyat Sosyolojisi*, Ankara: Hece Yayınları.
- YALÇIN A. (2003). *Çağdaş Türk Romanı, 1946-2000*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- YILMAZ, D. (1996). *Roman Sanatı ve Toplum*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

